

Buy Smart +

Екологичната покупка
е мъдър избор

BUY SMART+

ЗЕЛЕНИ ПОРЪЧКИ В ЕВРОПА

Зелени поръчки и опазване на климата

Насоки за зелени поръчки
на домакински електроуреди

Тези насоки са разработени в рамките на проекта “Buy smart+ Зелени поръчки в Европа”, финансиран от програмата „Интелигентна Енергия за Европа“ на ЕК.

www.buy-smart.info

Издател: ENEA, Италия

Дата: Май 2012г.

Забележка:

Цялата отговорност за съдържанието на тази публикация носят авторите. То не отразява непременно становището на Европейския Съюз. Европейската Асоциация за Творчество и Иновации (EACI) и Европейската Комисия не носят отговорност за каквато и да е употреба на съдържащата се тук информация.

Съдържание

Зелени поръчки и опазване на климата	1
1. Въведение	3
2. Разглеждани продукти и съответните критерии	4
2.1 Продукти	4
2.2 Критерии за оценка	6
3. Съответни европейски етикети	7
3.1 Енергиен етикет на ЕС	7
3.2 Еко-маркировката на Европейския Съюз	10
3.3 Етикет на тръста за енергийно спестяване	12
4. Директива за еко-дизайн и Наредби за прилагане	14
5. Практически указания за поръчки и използване на домакински електроуреди	15
5.1 Практически указания за възлагане на поръчки	15
5.2 Практически съвети за използване на продукт	17
6. Референции	17
7. Съкращения	18

1. Въведение

ЕС разработи два допълващи се начина за намаляване на консумираната енергия от продуктите: **схеми за етикетирание**, установени с Директива 20102/30/ЕС, за повишаване на осведомеността на потребителите за разхода на енергия с цел да повлияе на решенията им за покупка, като например енергийно етикетирание на свързаните с енергопотребление продукти, включително домакински електроуреди и **минимални изисквания за екологично проектиране** на продукти предлагани на пазара/въвеждане в експлоатация с Директива 2009/125/ЕС.

Много домакински електроуреди се използват както в домакинствата, така и в компании, административни сгради, офиси и други институции. Например, често в офиси и много обществени сгради като училища, детски градини, болници и др. има напълно оборудвани кухни. Най-често инсталираните уреди в обществени сгради са хладилни уреди, фурни, печки и миялни машини. В училища, детски градини, болници и др. също се използват перални и сушилни машини.

При възлагането на зелени поръчки на домакински електроуреди и в обществения, и в частния сектор може да се допринесе за опазване на ресурсите и намаляване на експлоатационните разходи чрез обръщане внимание на енергийната ефективност и екологичните критерии за фазата на употреба и, ако е необходимо, да се предотврати влиянието на фазите на производство и отпадъци.

Настоящото ръководство е насочено към големите електроуреди – т.н. „бяла техника” – за битова употреба, докато другите малки домакински електроуреди като кафе-машини, чайници, микровълнови фурни и др. не се раглеждат, както и телевизори и друга електроника, и търговски и промишлени продукти.

Отначало са описани различните видове уреди с техните най-важни енергийни и функционални работни характеристики. След това са обобщени съответните енергийни и екологични етикети с техните основни (възлагателни) критерии. Представено е резюме на Правилник за прилагане на енергийно етикетирание и Директива за екологично проектиране на домакински електроуреди.

В помощ на дейностите за поръчка, заедно с ръководството, са изготвени инструменти за изчисляване, показващи как енергийната ефективност и екологичните критерии могат да бъдат включени в тръжните документи. Те се основават главно на класовете на ефективност на ЕС от схемата за енергийно етикетирание, но се съобразяват също, когато е оправдано, с възможните изисквания на доброволните схеми за екомаркировка на ЕС. Ръководството и помощните инструменти могат да се изтеглят свободно от интернет страницата на проекта Buy Smart+ : <http://www.buy-smart.info>.

2. Разглеждани продукти и съответните критерии

2.1 Продукти

2.1.1 Хладилни уреди

От 1995г. хладилните уреди: хладилници, фризери и техните комбинации, работещи чрез компресия или други технологии, трябва да бъдат етикетирани с Енергиен етикет на ЕС. Етикетът ясно показва класа на енергийна ефективност, определен според енергийната консумация на отделния модел, наред с обема и разпределението му, и отделяния шум. Енергийната консумация на хладилниците се измерва при стандартни условия за 24-часов непрекъснат режим „включено“. Но действителното енергийно потребление в домакинството може да бъде различно от стойността, посочена на етикета, поради местоположението на уреда в помещението, запълването с храна, броя отваряния на вратата и стайната температура.

2.1.2 Миялни машини

Миялните машини са обект на енергийно етиктиране на ЕС от 1999г. Важни екологични критерии в допълнение към енергийното и водно потребление, са почистващата¹ и изсушаващата ефективност, капацитетът и шумовите емисии. Потреблението на вода и енергия в реалния живот зависи от избраната програма за миене. От края на 2011г. е задължителен ревизиран енергиен етикет, където годишната енергийна консумация, включително на т.н. „нискоенергийни модели“, е дадена наред с годишната водна консумация, ефективността на изсушаване, капацитет на стандартните домашни уреди и шумовите емисии.

2.1.3 Електрически фурни

От януари 2003г. електрическите фурни също са обхванати в схемата за енергийно етиктиране на ЕС. Стойностите, отбелязани на етикетите, зависят от размера и обема на моделите, разделени са на три категории: малки, средни и големи. Основният екологичен критерий е енергийната консумация.

Газовите и микровълнови фурни засега не са обхванати от никакви мерки на енергийна и екологична политика на ЕС.

2.1.4 Перални машини

От 1998г. пералните машини трябва да се етикетират с етикет на ЕС. Наред с потреблението на енергия, важни аспекти на околната среда са функционалните критерии за ефективност (на изпиране² и на центрофугиране), водната консумация и показателите за емисиите шум. Всички данни върху етикета се отнасят за програми за пране на памук на 60°C и 40°C при максимално и частично пълнене. Уред с добра центрофуга консумира повече енергия, но води до по-ниско съдържание на влага в изпаното пране, което може да доведе до значително спестяване на енергия, ако след това се използва сушилня.

¹ В етикета (Директива 97/17/ЕК), се гарантира ефективността на почистване на миялните, докато в новия ревизиран етикет, съгласно Наредба 1059/2010/ЕС тя вече не се означава, тъй като минималните изисквания на Наредба 1016/2010/ЕС налагат от ноември 2011г. на пазара на Общността да могат да се продават само модели клас А.

² В етикета (Директива 95/12/ЕК) се гарантира ефективността на изпиране на пералните, докато в новия ревизиран етикет, съгласно Наредба 1061/2010/ЕС тя вече не се означава, тъй като минималните изисквания на Наредба 1015/2010/ЕС налагат от ноември 2011г. на пазара на Общността да могат да се продават само модели клас А.

2.1.5 Сушилни

За сушилните енергийният етикет на ЕС влезе в сила също през 1998г. Върху него се посочват класа на енергийна ефективност и разхода на енергия за цикъла на изсушаване, капацитета и нивото на шума. Стойностите се отнасят за стандартна програма „памук, готово за гладене“. Нов ревизиран етикет ще бъде задължително прилаган от май 2013г.; на базата на стандартна програма „памук, готово за гладене“ при максимално и частично пълнене. Съществуващите технологии на пазара са вентилирана сушилня, кондензна сушилня, газ-отопляема сушилня, термо-помпена сушилня и сушилен шкаф. Газовата сушилня не е обхваната в действащата схема за етикетиране, но ще бъде включена в новата.

- Сушилня на въздушна вентилация: въздухът се нагрява от електрически нагревател и топлия влажен въздух се изхвърля навън. Тази технология съставлява по-голямата част от уредите на долното ниво на пазара.
- Кондензна сушилня: въздухът се нагрява от електрически нагревател и влажният въздух кондензира с помощта на охлаждащо тяло, което може да ползва водата като охладител. Тези уреди са по-скъпи при купуване, сравнено с въздушно вентилираните модели. Не се изисква инсталация, освен пряк дренаж по желание. Събраната вода трябва да се изпразва след всеки цикъл на сушене, но много модели могат да се свържат директно с канала. В последните години се появиха сушилни клас В, които използват студена вода за кондензиране на топлия влажен въздух.
- Термо-помпена сушилня: като кондензната сушилня, но електрическият нагревател е заместен с топлообменник. Топлината, обикновено неизползвана, се рециклира чрез изпарител и кондензатор. По същество това е хладилен агрегат, който има висока покупателна стойност и последици като отпадък в края на жизнения цикъл. Тези сушилни намаляват почти наполовина потреблението на енергия в сравнение с вентилаторните.

Автоматичните машини има сензор за влага, който спира процеса на сушене при достигане на определено ниво влажност.

2.1.6 Комбинирани перални-сушилни

Енергийният етикет е задължителен от 1998г. На него се показват класа на енергийна ефективност и консумацията на енергия и вода на програмите за пране и сушене³ на памук при 60 °С, производителността на пране и нивото на шум.

2.1.7 Климатизи

От юни 2003 г. етикетите на ЕС са задължителни за уреди с охлаждаща мощност до или равна на 12kW, без или с отоплителна функция. Етикетът показва класа енергийна ефективност въз основа на коефициент на енергийна ефективност, т.е. съотношението между консумацията на енергия и изходящата мощност на охлаждане, коефициент на полезно действие, отоплителна мощност, когато има режим на отопление и нивото на шума. Новият етикет⁴, който ще бъде задължителен от януари 2013г., е базиран на концепцията за сезонна ефективност за повечето уреди с изключение на едно- и двуканални климатизи, където все още се прилага твърда енергийна ефективност.

³ Стойността се отнася до сумата от потреблението на енергия в стандартни програми „памук 60°C“ и „памук, готов за гладене“.

⁴ виж Наредба 2011/626/ЕС.

2.2 Критерии за оценка

За поръчка на екологични и енергийно ефективни домакински електроуреди са важни различни критерии, въз основа на които уредите могат да бъдат сравнени и да се оцени тяхната енергийна консумация и въздействие върху околната среда:

- а) Енергийна консумация: поради дългия живот на домакинските уреди енергийната консумация по време на ползването им е решаваща, ако трябва да се оценява въздействието им върху околната среда. По-високата цена за покупка на по-високо енергийно-ефективен модел може да бъде компенсирана след няколко години с по-ниските експлоатационни разходи.
- б) Консумация на вода: консумацията на вода също е важна, ако трябва да се прави оценка на въздействието върху околната среда. По-високата цена за покупката на модел с по-малка консумация на вода може да се компенсира след няколко години с по-ниските експлоатационни разходи. Въпреки това трябва да се обърне внимание, че намаляването на консумацията на вода не влошава миенето и най-вече плакненето на пералните и съдомиялните машини.
- в) Трайност : трайността е спорен въпрос по две причини. В действителност, производството на даден уред изисква енергия и в резултат се произвеждат отпадъци, които заедно с тези в края на жизнения цикъл трябва да се депонират и рециклират правилно. Възможността за поправка или модернизирани на оборудването трябва също да бъде взета предвид. Въпреки това, избирането на по-дълготрайни продукти може да има обратен ефект за производителността, когато на пазара се появят по-ефективни модели преди края на живот на нашите дълготрайни и по-неефективни уреди. Друг все още неясен въпрос е как да се измерва „трайността“ по точен начин, за да позволява правилна проверка.
- г) Производствено и материално: уредите трябва да се проектират и произвеждат така, че да позволяват лесно обезвреждане, рециклиране или повторна употреба според случая, въпреки че такава характеристика е трудно да се определи и после почти невъзможно да се измери. Трябва максимално да се избягват опасни вещества, когато съществуват надеждни заместители, позволяващи да бъдат задоволени изискванията за продукта без опасност за сигурността, здравето или околната среда.
- д) Опаковка: Трябва да се предпочитат опаковките за многократна употреба или направени от рециклирани материали. Но това не е достатъчно, ако после опаковките не се употребяват наистина многократно или не се рециклират. Освен това трудно може да се измери количеството на рециклирани материали в производството на опаковки.
- е) Шум: Емисиите на шум от домакинските уреди са много важни за вътрешния комфорт. Трябва да се отбележи, че намаляването на шума от някои уреди може да съответства на увеличаване на енергийното потребление. При хладилниците абсорбционните модели са практически безшумни, но тяхната енергийна ефективност е значително по-ниска от шумните компресорни модели; при пералните машини по-високооборотните центрофуги са по-шумни, но в прането остава по-ниско съдържание на влага.
- ж) *Информация за потребителя:* за уреди, обхванати от схемата за енергийно етикетирание на ЕС консумацията на енергия и други ресурси е отбелязана на етикета наред с най-важните функционални характеристики (като качество на изпиране, сушене, центрофугиране).

Много от европейските или национални схеми, задължителни или доброволни, са фокусирани

върху енергийните и екологични аспекти на домакинските уреди. Някои етикети са почти неефективни в подкрепата на пазарната промяна, тъй като има много малко или няма модели, които да отговарят на изискванията им за издаване.

Екологичните изискванията са много обременителни за доставчиците, например поради сертифициращата процедура и разходите, както и едновременно ниските пазарни нужди и високите цени на малкото модели етикетираните уреди (ако въобще им такива).

Някои от съществуващите схеми за етикетиране са описани по-долу, най-важни са Енергийният етикет и Еко-маркировката на ЕС, следвани от националните схеми, Тръстът за енергийно спестяване на Великобритания и Скандинавските еко-маркировки. Заслужава да се отбележи, че критериите на националните схеми за еко-маркировка са много близки или дори припокриват критериите, определени от Европейската еко-маркировка. Въпреки, че и немският Син Ангел (Blue Angel)⁵ има критерии за повечето домакински уреди, не е описан в настоящото ръководство, защото в момента няма етикетираните модели.

⁵ http://blauer-engel.de/en/products_brands/survey_basic_award_criteria.php

3. Съответни европейски етикети

3.1 Енергиен етикет на ЕС

3.1.1 Първи енергиен етикет на ЕС

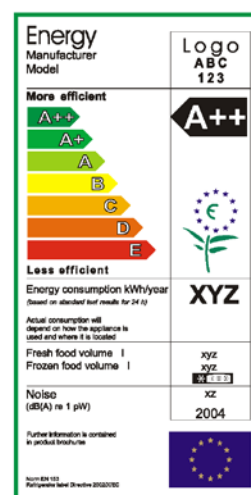
Първият енергиен етикет на ЕС се основава на рамкова Директива 92/75/ЕИО, която дава правна база на енергийното етикетиране на домакинските електроуреди, изисквайки от производителите да предоставят и от търговците да изложат енергийните етикети на уредите. След това Директиви за прилагане върху специфични продукти изискват информацията да бъде посочена в техническата документация и в специфичен етикет за всеки вид уред, включително енергийна ефективност и, в някои случаи, един или повече функционални показатели за производителността. Обявените данни се измерват и изчисляват в съответствие със специфичните за продукта европейски стандарти.

Цел: целта на схемата за енергийно етикетиране е да предоставя точна, съответстваща и сравнима информация за специфичната енергийна консумация на домакинските уреди, да влияе на обществения избор в полза на по-енергийно икономичните модели и така да накарат производителите да направят крачки към производство на уреди с намалена консумация и косвено да насърчат ефективната употреба на тези уреди от потребителите.

Уебсайт: http://ec.europa.eu/energy/efficiency/labelling/labelling_en.htm

Група продукт/услуга: от 1994г. са установени Директиви за прилагане при девет продукта:

- Хладилници и фризери: Директива 94/2/ЕК и 2003/66/ЕК

- Перални машини: Директиви 95/12/ЕК и 96/89/ЕК
- Перални машини със сушилни: Директива 96/60/ЕК
- Сушилни машини: Директива 95/13/ЕК
- Съдомиялни машини: Директиви 97/17/ЕК и 99/19/ЕК
- Климатизи (до 12 kW мощност на охлаждане): Директива 2002/31/ЕК
- Фурни: Директива 2001/40/ЕК
- Лампи за бита: Директива 98/11/ЕК

Критерии на органите за възлагане: в ЕС са разработени регулаторни политики за търговските стоки, включително етикетиране, задължителни изисквания и доброволни споразумения за енергийна ефективност. Информационни кампании, дейности по обществените поръчки, финансови програми за стимулиране и други схеми за ефективност на уредите се извършват от страните-членки и местните власти. Присъединяващите се страни и други европейски страни (Норвегия, Швейцария и Турция) са приели политика за ефективност на уредите до голяма степен или изцяло в съответствие с ЕС.

Ръководния орган на програмата за етикетиране е определен с рамкова Директива 92/75/ЕЕС (ЕИО) на Съвета и на Парламента, избирайки специален Регулаторен Комитет (чл. 9 и 10), известен като EELER или Комитет за „Еко-дизайн и енергийно етикетиране на енергопотребяващите продукти“. В този Комитет представителите на страните-членки обсъждат предложенията за прилагане на Директивите за нови домакински уреди и за преразглеждането на съществуващите такива. Одобрението изисква формално гласуване с квалифицирано мнозинство, съгласно правилата на Договора. След публикуването в Официален вестник законодателството трябва да се приеме от правителството на всяка страна-членка и етикетът става задължителен в страната. Техническите спецификации за етикетите на всички продукти са определени в отделни директиви.

Самият „етикет“ е прикрепен към моделите изложени в магазините, за да се насочат купувачите към по-добри енергийно ефективни модели. Етикетът дава също информация за професионалните характеристики на продуктите, така че да е видимо всяко намаляване на енергийното потребление, постигнато без намаляване на качеството на основната дейност. На технически информационен лист, наречен „технически фиш“, е посочена допълнителна информация. Излагането на етикета и фишът е отговорност на продавача на дребно, но те трябва да бъдат осигурени от доставчиците (производители и вносители).

Контролни механизми: механизмите за контрол се оставят на националните органи на страните-членки, които трябва да предприемат всички необходими мерки да (I) гарантират, че всички доставчици и дилъри на тяхната територия изпълняват задълженията си по настоящата директива; (II) забраняват показването на други етикети, маркировки, символи или надписи, свързани с потреблението на енергия, които не отговарят на изискванията на директивата, (с изключение тези на Общността или на националните схеми за еко-етикетиране), ако това може да подведе или обърка потребителя и (III) да придружават въвеждането на системата от етикети и фишове с образователни и рекламни информационни кампании, насочени към насърчаване за по-отговорно ползване на енергията от частните потребители. Страните-членки могат също така да изискват доставчиците да предоставят доказателства за точността на информацията на техните етикети или фишове, когато имат основните да се съмняват в нея.

Такси: Не са предвидени такси за издаване, предвиждат се месечни и/или годишни разходи.

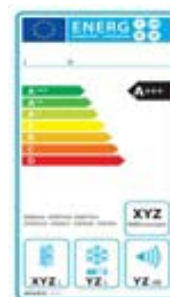
Съответствие на пазара: Етикетът има за цел информирание на потребителите, търговците на дребно и производителите за относителната ефективност на работа на различните уреди, главно чрез използване на скала за ефективност на категориите (от А до Ж), улеснявайки по този начин сравняването на много продукти.

Енергийният етикет е особено ефективен, давайки на потребителя точна и добре балансирана информация за консумацията/производителността на уреда в лесен за четене и разбиране формат. Косвено той стимулира производителя да осъвременява производството, доколкото е възможно, спрямо мотивирания избор на потребителя. Енергийният етикет е ефективен и уважаван в конкурса, но той е приложим основно в развити пазари, с класифицирани оферти.

Ефектът от въвеждане на енергийно етикетирание на домакински уреди е бил оценен с няколко проучвания и на ниво ЕС, и на ниво на отделна страна-членка.

В края на 2001г. и през 2008г. е публикувано широко европейско проучване на енергийното етикетирание на домакински уреди.

Напоследък, CECED (Европейски комитет на производителите на домакинско оборудване) разработи европейска база данни за големите уреди в рамките на специфичните доброволни ангажименти, обсъдени в Комисията и страните-членки. Например, за хладилници и фризери процентът на модели клас А беше 3,2% през 1994г., докато през октомври 2008г. хладилниците показаха около 65% клас А и около 25% от клас А+/А++. Резултатите за пълнотата на етикетирание по видове уреди са много сходни за хладилници, фризери, перални и сушилни машини и съдомиялни, от които между 73% и 76% са напълно етикетирани. За електрическите фурни (59%) и специално за климатиците (39%), степента на съответствие е значително по-ниска и делът на уреди без етикет е доста висок (20% за електрически фурни и 50% за климатици). Това означава, че има ясна разлика в степента на съответствие между бялата домакинска техника, за която Директивите за прилагане влязоха в сила преди повече от 10 години (между 1994г. и 1997г.) и електрическите фурни и климатици, за които Директивите за прилагане бяха приети през 2002г. и трябваше да се приложат на национално ниво от 2003г.

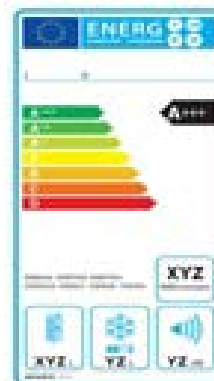
Обновяване: всеки продуктов етикет е валиден до актуализиране на мерките по прилагането му. Това вече се случи с хладилниците и фризерите, когато първоначалната Директива 94/2/ЕК беше изменена с Директива 2003/66/ЕК. През 2002г. бяха обсъдени новите директиви и през юли 2003г. беше издадена нова Директива, предвиждаща нови два допълнителни класа, „А+“ и „А++“ над клас А, за означаване на най-добрите модели на пазара. Новата схема за етикетирание влезе в сила през юли 2004г. За да се запази дизайна на етикета колкото е възможно непроменен, двата нови класа са показани в черната стрелка в дясната му част. За пералните машини се мина през същия процес, но окончателното решение на страните-членки е да оставят схемата за етикетирание непроменена. Въпреки това 10% високо енергийно-ефективни перални машини са обозначени като „А+“ чрез търговско споразумение на производителите за разпространение в целия ЕС във времето и да стане общ пазарен инструмент.

3.1.2 Новият европейски етикет за енергийна ефективност

Преразглеждането на Рамковата Директива за етикетирание, включително важните изменения за привеждане в съответствие с Директивата за еко-дизайн (виж следващия параграф) доведе до публикуването на преработена Рамкова Директива 2010/30/ЕК от 19 май 2010г. относно обознача-

чаването чрез етикетиране и информация за стандартите за консумация на енергия и други ресурси от енергоемки продукти. По-специално:

- разширение на обхвата на небитови енергоемки продукти, както и на свързаните с енергопотреблението продукти
- опростяване на процедурите: мерките за прилагане да бъдат Наредби вместо Директиви
- засилване на надзора на пазара
- включване на съвети за показателите за възлагане на поръчки и национални стимули
- дизайн и съдържание на етикетите: единни характеристики за всички групи продукти, започвайки със скалата A-G, с възможност да се създават три нови допълнителни енергийно-ефективни класа на върха на клас A : A+/A++/A+++ , запазвайки цветните стрелки от зелена до червена и като принцип – максимум седем класа
- определяне на критерии за подбор на продукти, подходящи за етикетиране.

След публикуването на новата рамкова Директива, поради влизане в сила на Договора от Лисабон, са ревизирани схемите за етикетиране за големите домакински уреди и в Официалния вестник на ЕС бяха публикувани нови мерки за прилагане, под формата на Делегирани Актове. По-специално:

- Хладилници и фризери: Наредба на Комисията 1060/2010/ЕС
- Перални машини: Наредба на Комисията 1061/2010/ЕС
- Перални машини: Наредба на Комисията 1059/2010/ЕС
- Телевизори: Наредба на Комисията 1062/2010/ЕС
- Климатизици с охлаждаща мощност 12kW или по-малко: Наредба на Комисията 626/2012/ЕС
- Сушилни машини: Наредба на Комисията 392/2012/ЕС.

Възлагаща институция и критерии, контролен механизъм, такси и съответствие на пазара са почти непроменени. Регулаторният комитет не съществува, откакто управляващ орган за програмата за етикетиране е Комисията чрез правата, делегирани ѝ от Европейския Парламент и Съвета. Консултативния форум консултирани страните-членки и заинтересованите страни в подготвителната фаза на прилагане на Делегиран Акт.

3.2 Еко-маркировката на Европейския Съюз

Схемата на ЕС за еко-маркировка е въведена в ЕС през 1992г. и преразгледана през 2010г.⁶ Тя е доброволно лого в целия ЕС за насърчаване на екологично отличие и се присъжда на продукти (без храни и лекарства), отговарящи на пълен набор от критерии.

⁶ Наредба (ЕК) No 66/2010 на Европейския Парламент и на Съвета от 25 ноември 2009г. за Екомаркировката на ЕС, Официален журнал OJ L 27, 30.1.2010, стр. 1-19.

Цел: Целта на европейската еко-маркировка е да помогне на гражданите да намерят продукти и услуги, които имат намалено въздействие върху околната среда през целия им жизнен цикъл от добива на суровината, през производството, използването и изхвърлянето. Критериите са разработени така, че да гарантират, че могат да бъдат покрити от 10 до 20% от най-екологичните продукти в момента на пазара.

Интернет страница: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/> (общо описание)

<http://ec.europa.eu/ecat/> (каталог на етикетирани продукти)

Група продукт/услуга: От 1992г. всяка година се увеличава броят продукти и услуги, с присъдена европейска еко-маркировка. В края на 2011г. повече от 1.300 лиценза са били издадени на повече от 17 000 продукта. Лицензът дава на компаниите правото да използват логото за конкретни модели на продуктовете група и за определен период от време; това означава, че производителят може да произвежда едновременно продукти със и без еко-маркировка.

Присъждаща институция: Еко-етикетирането на ЕС се управлява от Европейската Комисия заедно със Съвета по Еко-маркировка на ЕС - СЕЕС (EUEB), съставен от представители на компетентните органи на страните-членки на ЕС, компетентните органи на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия, и представители на други заинтересовани групи и организации. Създадено е Бюро за помощ за еко-маркировка, за да подпомага ЕК с различни задачи, като разработване на публикации, получаване подкрепата на заинтересованите и търсене на помощ за някои маркетингови дейности. То също предлага помощ на обществото по електронна поща и телефон по основните въпроси на Европейската еко-маркировка.

Критериите за еко-маркировката на ЕС се основават на въздействието на продуктите върху околната среда през целия им жизнен цикъл и включват **определяне годността за употреба**, както и **извличането на суровини** преди производството на продукта и тяхното **изхвърляне, повторна употреба или рециклиране** след достигане края на жизнения цикъл на продукта. Те включват също енергията, която производителят употребява за производството на уреда и възможното въздействие върху здравето на потребителя. При разработването на критериите е гарантирано балансираното участие на всички заинтересовани страни, свързани с конкретната продуктова група, като индустрията и доставчиците на услуги, малки и средни предприятия, занаятчии и техните професионални организации, профсъюзи, търговци на едро и дребно, износители, групи за опазване на околната среда и потребителски организации. Критериите за еко-маркировка се определят за всеки вид продукт с конкретни решения на Комисията. Логото може да се използва за продуктите и за свързаните с тях рекламни материали за периода на валидност на издадения за съответния продукт лиценз на Европейския еко-етикет. Изискванията за енергийна ефективност за еко-етикетираните продукти понякога са свързани с енергийните етикети на Общността, за да бъде изпълнен минимум енергийна ефективност за класа.

Контролни механизми: Всички продукти, носещи еко-маркировка, са проверени от независими компетентни органи за спазването на критериите. Логото на Европейската еко-маркировка показва, че конкретният модел е независимо оценен и е установено, че отговаря на критериите за околната среда, обхващащи всички етапи на жизнения му цикъл.

Такси: Таксата за кандидатстване и годишните такси се прилагат от националните компетентни органи. Таксата за кандидатстване покрива разходите за обработка на заявлението и е минимум 200 и максимум 1 200 евро; в случай на малки и средни предприятия, и микропредприятия и оператори в развиващите се страни се прилага по-нисък максимален размер.

За дружествата, регистрирани по Система за Одит и Управление на Околната Среда (EMAS) или

сертифицирани по ISO 14001 има 20% намаление. Годишните такси за ползване на еко-маркировката са до 1 500 евро; в случаи на малки или средни предприятия и оператори в развиващи се страни максималната годишна такса е 750 евро, докато за микропредприятие е 350 евро.

Съответствие с пазара: От края на 2011г. хартиените салфетки и всички почистващи средства отчитат по около 10% продукти с еко-маркировка, докато вътрешните бои и лакове почти 14%. Най-голямата продуктова група са твърдите подови настилки, които отчитат повече от 33% продукти с европейска еко-маркировка. Еко-маркировка е била присъдена на най-голям брой продукти в Италия, Франция и Великобритания. Италия е издала над 50% от общия брой от присъдените етикети, докато Франция и Великобритания - общо 22%, следвани съответно от Холандия и Испания (Каталуня) с 9%. В момента няма стойности за домакинските уреди, тъй като не са разработени нови критерии.

3.3 Етикет на тръста за енергийно спестяване

Тръстът за енергийно спестяване (EST) е организация с нестопанска цел, финансирана от Британското правителство и частния сектор. Той разработва и изпълнява програми от името на правителството (най-вече кампании за повишаване на осведомеността) и служи като консултантски орган. EST прилага схема за сертифициране „Препоръчано-Енергоспестяващо“ („Energy Saving Recommended“) – (порано известна като Препоръчителна схема за енергийна ефективност), и присъжда етикет, позволяваща на потребителите да откриват най-енергийно-ефективните продукти, предлагани на пазара. Продуктите, носещи знака, отговарят или надвишават критериите, установени от EST.

Цел: Целта е да се даде на потребителите проверена и безпристрастна информация за предимствата на енергийно-устойчивите продукти и услуги.

Интернет страница: <http://www.energysavingtrust.org.uk/Consultancy-and-certification/Energy-Saving-Trust-Recommended>

Интернет страницата на EST съдържа база данни на продукти, които са заслужили логото „Препоръчано-Енергоспестяващо“ във всяка категория.

Група продукт/услуга: Схемата „Препоръчано-Енергоспестяващо“ обхваща няколко продукта и продуктови групи, включващи следните домакински уреди:

- перални машини
- миялни машини
- хладилници, фризери и комбинации от тях
- електрически и газови сушилни машини
- чайници и проточни нагреватели за вода
- прахосмукачки
- фурни и котлони.

Присъждащи институции: Схемата цели да преразглежда критериите на годишна база, тъй като ефективността на уредите се подобрява постоянно, и за да поддържа признанието „най-добра практика“ за препоръчаните уреди. Този знак е гаранция, че продуктът ще спомогне за намаляване на енергийните загуби в дома, както и че ще благоприятства околната среда, и експлоатацията

ме ще струва по-малко. Критериите на Тръста за енергийно спестяване са определени така, че да се присъжда знакът на енергийно-ефективни продукти, използвайки като индикатор класове за енергийна ефективност от енергийното етикетиране там, където ги има.

Контрол: EST отговаря за присъждането на знака за ефективен продукт/услуга.

Такси: На 1 април 2012г. са въведени нови такси за съществуващите сертифицирани фирми и лицензирани търговци на дребно (влизащи в сила от датата им на подновяване през 2012/13г.). От 1 март 2012г. са въведени нови такси за новите фирми, присъединяващи се към схемата. Таксите за производителите и доставчиците са изчислени според броя продуктови категории, в които фирмата желае да сертифицира продукти; таксата е 12 000 Британски Лири на продуктова категория.

3.4 Северна еко-маркировка

Това е официалната еко-маркировка на скандинавските страни и е основана през 1989г. от Северния Съвет на Министрите. Целта ѝ е да допринесе за устойчиво потребление и производство и за устойчиво общество. Швеция и Норвегия създават етикета през 1989г., Финландия го приема през 1990г., Исландия през 1991г. и Дания през 1998г.

Интернет страница: <http://www.nordic-ecolabel.org/>

Група продукт/услуга и съответствие на пазара: Този етикет обхваща 63 различни продуктови групи. В сферата на домакинските електроуреди етикетът се отнася за:

- перални машини
- миялни машини
- хладилници и фризери.

Присъждащи институции: Всяка скандинавска страна има местни национални служби, които отговарят за развитието на критериите, лицензирането, маркетингът и одитите. В Дания Северната еко-маркировка се прилага от Датска Еко-маркировка към фондация Датски стандарти, в Швеция от Еко-маркировка Швеция АБ, във Финландия от Финландски стандарти, в Норвегия от Фондацията за еко-маркировка и в Исландия от Агенцията по околна среда, която работи под ръководството на Министерството на околната среда.

Лицензът на еко-маркировката Nordic Swann (Северен лебед), е гаранция, че критериите са изпълнени до датата им на изтичане. Периодът на валидност на критериите може да бъде коригиран, в който случай лицензът автоматично се подновява и получателят на лиценза бива информиран. Ревизираните критерии се обявяват най-малко една година преди да изтече срокът на действащите критерии, а на лицензианта се предлага възможността да поднови лиценза си.

Контролни механизми: Заявлението трябва да се изпрати на Северна еко-маркировка в съответната страна, в която се продава уреда. Документите за кандидатстване съдържат формуляр за кандидатстване и документация, показваща изпълнението на изискванията, определени от критериите. Преди издаване на разрешението обикновено се извършва проверка на място, за да се гарантира спазването на изискванията.

Такси: Северната еко-маркировка има встъпителна такса 2000 евро и годишни лицензионни такси. Ако продуктът е произведен извън скандинавските страни, се начислява допълнителна такса за покриване на пътните разходи за одит.

4. Директива за еко-дизайн и Наредби за прилагане

Директива 2005/32/ЕК⁷ за еко-дизайн на енергоемки продукти осигурява съгласувани общоевропейски правила и определя условията и критериите за прилагането им чрез последващи мерки за внедряване на изискванията по отношение на екологичните характеристики на продукта. Очаква се тази политическа инициатива да увеличи ефективността и взаимодействието на други законодателни актове и инициативи на ЕС, свързани с екологичните аспекти на продуктите.

Производството, разпространението, употребата и управлението на отпадъчния продукт след края на живота на енергоемките продукти, е свързано със значителен брой важни въздействия върху околната среда, а именно последиците от консумация на енергия и други материали/ресурси, създаването на отпадъци и освобождаването на вредни вещества в околната среда. Смята се, че над 80% от всички въздействия на продуктите върху околната среда се определят по време на фазата на проектиране на продукта.

Директивата за еко-дизайн има за цел подобряване на екологичните показатели на продуктите през целия им жизнен цикъл, чрез систематично интегриране на аспектите на околната среда на много ранен етап на дизайна на продукта. Продукти с еко-маркировка се считат за съвместими с изискванията за маркировка, докато еко-маркировката отговаря на изискванията за прилагане на тези мерки.

Директива 2005/32/ЕК е преработена през 2009г. с цел да се разшири обхвата на енергоемките продукти и нова Рамкова Директива 2009/125/ЕС на европейския Парламент и на Съвета от 21 октомври 2009г. уст. ановяваща рамка за определяне на изискванията за еко-дизайн за енергоемки продукти (преработка) е публикувана в края на октомври 2009г. „Енергоемки продукти“ са тези, които оказват влияние върху потреблението на енергия по време на използването им и които се пускат на пазара и/или в действие, и включва части, очакващи да бъдат включени в енергоемки продукти, обхванати от Директивата, които са пуснати на пазара и/или в действие като отделни части за крайните потребители, и за които може да се направи независима оценка на екологичните характеристики.

След приемането на Директива 2005/32/ЕК и Директива 2009/125/ЕС, Комисията, подпомогната от Комитета, прие наредбите за прилагане на редица продукти, включително домакински уреди:

- Хладилници и фризери: Наредба на Комисията 643/2009/ЕК
- Телевизори: Наредба на Комисията 642/2009/ЕК
- Перални машини: Наредба на Комисията 1015/2010/ЕС
- Миялни машини: Наредба на Комисията 1016/2010/ЕС
- Климатизи ≤ 12kW охлаждаща мощност: Наредба на Комисията 206/2012/ЕС
- Сушилни машини: Наредба на Комисията в процес на одобрение.

По-нататъшна информация за Наредбите може да бъде намерена на:

http://ec.europa.eu/energy/efficiency/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/ecodesign/index_en.htm

⁷ Директива 2005/32/ЕК от 6 юли 2005г. създава рамка за определяне на изискванията за еко-дизайн на енергоемки продукти, изменя Директива 92/42/ЕИО (ЕЕС) на Съвета и Директиви 96/57/ЕК и 2000/55/ЕК на европейския Парламент и на Съвета на Европа

5. Практически указания за поръчки и използване на домакински електроуреди

Покупката на домакински уреди трябва да се предшества от анализ на икономичността, ефективността, въздействието върху околната среда, поведението на крайния потребител, енергийните разходи и др. за купувания продукт. В тази част на ръководството са представени тези аспекти, както и някои съвети и предложения.

5.1 Практически указания за възлагане на поръчки

а) Купуване на електроуреди, които отговарят на реалните нужди

Преди възлагане на поръчки за домакински електроуреди, трябва да се анализират нуждите на купувача. На базата на наличната информация за бъдещите условия на използване и собствени изисквания трябва да се оцени вида, броя, и размера/обема или капацитета на уредите. Надценяването на тези параметри би довело до по-високи разходи за покупка и енергийно или водно потребление; но също така подценяването на реалните нужди може да доведе до по-високи експлоатационни разходи, например по-често използване на пералната машина поради недостатъчен капацитет.

б) Енергийна ефективност на уреда

За някои домакински електроуреди енергийната ефективност „клас А“ вече не е най-високата. За да отчете бъдещото техническо развитие над този клас са създадени допълнителни класове А+, А++ и А+++.

в) Потребление на енергия при режим на ниска консумация

Хладилните уреди консумират енергия 24 часа на ден, тъй като те са постоянно на режим включени.

В други случаи, уредите могат да стоят дълго време в друг режим на ползване с ниско ниво на енергийна консумация (например „left-on“ или „off“). Важно е да се обърне внимание на тези режими на ниско енергийно потребление; ако не се контролират това може да допринесе значително към общото енергийно потребление през експлоатационния период на уреда.

Когато са свързани към електрическата мрежа и не изпълняват основната си функция, домакинските уреди винаги имат някаква консумация на енергия, затова трябва да се погрижим тази консумация да е минимална. Енергийното потребление в режим „готовност“ (stand-by) и „изключено“ (off) е разгледано наскоро в Наредба на Европейската Комисия No 1275/2008. Определенията на режимите на „готовност“ и „изключено“ са:

- „режим на готовност“ (stand-by) = състояние, при което оборудването е свързано към захранващата електрическа мрежа, зависи от използването на енергия за да работи по предназначение и предоставя само следните функции, които могат да се запазят за неопределено време:
 - функция повторно активиране, или функция повторно активиране и индикация за включената функция, и/или
 - информация или показване на състоянието;
- „режим изключено“ (off) = състояние, при което оборудването е свързано към захранващата електрическа мрежа но не осигурява никакви функции; следното трябва да се смята също за изключено:
 - състояние, осигуряващо само индикация за режим изключено
 - състояние, осигуряващо само функции, гарантиращи електромагнитната съвместимост съгласно Директива 2004/108/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета.

Таблицата по-долу обобщава изискванията за потребление на енергия в режими „готовност“ (stand-by) и „изключено“ (off).

Таблица 1: Изисквания на еко-дизайн за потребление на енергия в режими „готовност“ (stand-by) и „изключено“ (off).

Режим	Макс. енергийна консумация от 07 януари 2010г	Макс. енергийна консумация от 07 януари 2013г
Режим изключено (Off)	1,00 W	0,50 W
Режим „готовност“ (Standby) без индикация	1,00 W	0,50 W
Режим „готовност“ (Standby) с индикация	2,00 W	1,00 W

Допустимо е да се оспорва уместността на изискванията за предназначението на продукта, при условие че се даде техническа обосновка в техническата документация. Наредбата изисква производителя да предостави техническа обосновка, че изискванията за режим на готовност и/или режим „изключено“, и/или режим на ниска консумация на енергия, и на следваща фаза допълнително управление на захранването или подобна функция, е неподходяща за предназначението на продуктите. Задължението да определи дали дадена функция е неподходяща за предназначението на продукта е на производителя, който е в най-добра позиция за оценка на характеристиките и функционалността на продукта.

За уредите за пране (перални и съдомиялни машини) наскоро бяха определени малко по-различни дефинициите за режим „изключено“ (off) и „оставено в режим“ (left on):

- **„изключено“ (off)**: състояние, при което уредът е изключен и се използва контролен уред или ключ достъпен и предназначен за задействане от потребителя по време на нормалната употреба на уреда, за да се постигне най-ниската консумация на енергия, която може да се задържи за неопределено време докато уреда е свързан към електрическата мрежа в съответствие с инструкциите на производителя. Където няма контролен уред, пералната машина се оставя да се върне автоматично към консумация на енергия в предварително зададен режим.

— **„оставено в режим“ (left on)**: режим на най-ниска консумация на енергия, който може да продължи неопределено време след завършването на програмата и разтоварване на машината без по-нататъшна намеса на потребителя.

Поради новите минимални изисквания, влезли в сила през 2010г. за режими „изключено“ (off) и „готовност“ (standby), е необходимо внимателно обмисляне при прилагането на всеки друг минимален и/или целеви критерий за поръчка. За уреди за пране, снабдени със сензорни предпазни функции, (като защита от наводнение) може да се установи неуместност на горните изисквания за предназначението на оборудването. Ако случаят е такъв, могат да бъдат определени специфични минимални и/или целеви критерии в поръчката, но пак трябва да се обърне внимание при определяне на стойностите за потребление на енергия, те да са съвместими с функционирането на сензорите за защита.

5.2 Практически съвети за използване на продукта

а) Охлаждащите и замразяващи уреди не трябва да се намират до радиатор или други елементи, излъчващи топлина. Директното слънчево излагане води също до увеличаване на енергийните нужди, както и честото и продължително отваряне. Освен това е важно да се улесни вентилацията зад уреда за ефективното използване на енергията.

б) Съдомиялната машина трябва да се използва само когато е напълно заредена и работи с пълен капацитет. Трябва да се използва най-подходящата програма в зависимост от натоварването и степента на замърсяване на съдовете, осигурявайки така възможност за икономия на енергия и вода чрез използването на по-малко интензивна програма или такава с по-ниска температура.

в) Машината трябва да се изключва на „изключено“ (off) след завършване на програмата за измиване.

г) Машините трябва да имат инструкции, които запознават потребителите с отрицателните ефекти от прекомерната употреба на почистващи препарати.

д) Забележките от б) до г) се отнасят и за перални машини.

е) За перални машини и перални със сушилни пълненето с топла вода ще доведе до някакво спестяване на енергия само ако влизащата топла вода се произвежда с електрическа или топлинна енергия от ВЕИ или други подобни, ако не, ще доведе до хабене на материали и съответно на енергия. За съдомиялните също, в най-благоприятния случай, вариантът с пълнене с гореща вода ще доведе до много малка икономия на енергия и, парадоксално, до по-висока консумация на вода.

ж) Пералните машини и пералните със сушилни трябва да бъдат с по-високи обороти на центрофугите за страни в умерената или студена климатична зона.

6. Референции

- Директива на Съвета 92/75/ЕИО (ЕЕС) от 22 септември 1992г. относно посочване на консумацията на енергия и други ресурси от домакински уреди в етикети и стандартна информация, свързана с продуктите, ОВ (ОJ) L 297, 13.10.1992г., стр. 16.
- Регламент (ЕО) № 1275/2008 на Комисията от 17 декември 2008 година за прилагане на Директива 2005/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на изискванията за екодизайн към електрическото и електронното битово и офис оборудване във връзка с консумацията му на електроенергия в режим в готовност и режим изключен, ОВ (ОJ) L 339, 18.12.2008г., стр. 45.
- Директива 2009/125/ЕК на Европейския Парламент и Съвета от 21 октомври 2009г., за създаване на рамка за определяне на изискванията за екодизайн към продукти, свързани с енергопотреблението, (преработена), ОВ (ОJ) L 285, 31.10.2009г., стр. 10.
- Директива 2010/30/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 19 май 2010г. относно посочването на консумацията на енергия и на други ресурси от продукти, свързани с енергопотреблението, върху етикети и в стандартна информация за продуктите (преработена), ОВ (ОJ) L 153, 18.06.2010г., стр. 1

- Регламент (ЕД) № 66/2012 на Европейския Парламент и на Съвета от от 25 ноември 2009 година относно екомаркировката на ЕС, ОВ (OJ) L 27, 30.1.2010г., стр. 1-19.

За повече информация относно ЗОП (GPP): http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

7. Съкращения

ЕК (ЕС)	Европейска Комисия
ИЕЕ	Индекс за енергийна ефективност
EST	Тръст за енергийно спестяване
ЕС (EU)	Европейски Съюз
ЗОП (GPP)	Зелени Обществени Поръчки
LCC	Разходи през жизнения цикъл
W	Ват